Silvia LUPAN
Institutul de Filologie al MECC
(Chişinău)

RECEPTAREA CRITICĂ A POEZIEI GENERAŢIEI ŞAPTEZECISTE

The critical reception of the poetry of the 70's poets

Abstract: The poets who published their first volumes in the seventies, in a period unfavorable to the creation, contributed to the rehabilitation of the aesthetic, but, reffering to some representatives of this generation of poets, their poetry did not preserved the high quality of the first volumes. Despite some statements, we cannot speak about a syncronisation with the poetry written in Romania.
Keywords: the poets of the 70's, „the third eye", rehabilitation of the aesthetic.

Rezumat: Poeţii care au debutat în anii '70 ai secolului trecut, într-o perioadă nefavorabilă creaţiei, au contribuit la reabilitarea esteticului, dar, în cazul unor reprezentanţi ai generaţiei, candoarea prezentă în primele volume nu s-a mai păstrat şi în volumele ce au urmat. În pofida unor opinii, nu putem vorbi despre o sincronizare cu poezia scrisă în Ţară.
Cuvinte-cheie: şaptezecişti, „ochiul al treilea", reabilitarea esteticului.

Grupul de scriitori care au debutat în anii şaptezeci ai secolului XX au fost catalogaţi de către critica literară ca fiind o generaţie de creaţie, mai exact, generaţia şaptezecistă sau „a ochiului al treilea". Chiar dacă au adus o contribuţie mai puţin semnificativă decât şaizeciştii, şaptezeciştii au fost cei care au contribuit la reabilitarea esteticului. Totuşi aceştia nu s-au bucurat de exegeze numeroase. În cele ce urmează, vom prezenta tabloul receptării critice a poeţilor care au debutat în aceşti ani.

Într-un articol apărut în revista „Nistru", în anul 1977, Ion Ciocanu vorbeşte despre poezia scrisă de tinerii (pe atunci) poeţi – Vasile Romanciuc, Nicolae Dabija, Iulian Filip, Leonida Lari, Marcela Benea, Nina Josu. Criticul afirmă că motivele tratate de aceştia (motivul mamei, baştinei, al fântânii, motivul venerării înaintaşilor etc.) nu au fost inventate de către ei, ci au fost preluate de la generaţia precedentă – şaizecistă, idee susţinută de Ana Bantoş într-un text din aceeaşi revistă, dar apărut în 1985, în care mai remarcă şi insistenţa pe care au manifestat-o poeţii şaptezecişti în valorificarea ariilor tematice enumerate mai sus, ceea ce-i deosebeşte de poeţii din alte generaţii. Pe de altă parte, faptul că aceste motive sunt arhicunoscute face din misiunea poeţilor tineri o încercare destul de anevoioasă, deoarece este dificil să abordezi motivele în discuţie, astfel încât ele să capete noi semnificaţii, să mai poată surprinde cititorul.

BDD-A28171 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:16 UTC)

Ion Ciocanu sugerează faptul că poeţii trebuie să fie originali, să-şi „împrospăteze" creaţia, fiindcă aceasta este, în cazul unor autori ai generaţiei, „palidă, lipsită de noutate" – tinerii poeţi, în anumite cazuri, operează schimbări doar la nivelul expresiei: „Totul e spus frumos, e adevărat – în acelaşi timp – totul e atât de insuficient pentru ca poezia să se impună atenţiei cititorului şi să depăşească nivelul constatării unor fapte cotidiene, cu atât mai mult că acestea au fost nu o dată constatate de alţi autori". [1, p. 150] Revenind la textul Anei Bantoş, acesta relevă modul de a fi al tinerilor scriitori în poezie – „ţinuta de un calm opus spectaculosului", dar şi cunoaşterea vieţii prin prisma trăirilor interioare. În acelaşi an (1985), Eliza Botezatu făcea o sinteză a noilor apariţii pe tărâmul literaturii anului 1984, printre care se regăseau şi volumele lui Vasile Romanciuc – „Din tată-n fiu", Ion Hadârcă – „Lut ars", „Obstacolul sticlei" de Lorina Bălteanu. Eliza Botezatu nu se referă la fiecare carte în parte, ci vorbeşte în general despre cele 15 volume menţionate. Pe unele le caracterizează ca fiind „adevărate succese editoriale", în timp ce altele constituie doar „o treaptă evolutivă" în creaţia unor autori. Criticul remarcă dualitatea registrului afectiv, care marchează plachetele de poezie, scăderea analitismului şi a elementului reflexiv, creşterea notelor publicistice ale poeziilor, dar enumeră şi teme frecvent abordate – pacea, războiul, eroismul. Totodată, nu trece cu vederea nici „impresionanta erudiţie folclorică". Elementul folcloric, în viziunea Elizei Botezatu nu este pur şi simplu împrumutat şi modelat doar la nivel de expresie, ci impune schimbări şi în straturile de profunzime ale poeziilor. În particular, despre generaţia poeţilor care au debutat în anii şaptezeci, criticul afirmă că ar fi „un impresionant contingent de tineri şi talentaţi poeţi, care şi-au câştigat, de la primele cărţi, un profil original" [2, p. 137], iar despre Vasile Romanciuc şi Ion Hadârcă – că ar fi „fruntaşi ai generaţiei lor".

Considerat drept critic al generaţiei sale, generaţie cu care, de fapt, nu se identifică decât la început şi nu din toate punctele de vedere, Andrei Ţurcanu se referea, în 1987, la starea de lucruri în poezia acelor ani, iar constatările lui nu erau dintre cele mai optimiste, vorbind în termeni de: „refuzul îndărătnic al spiritului critic", incompetenţă, „sacrosantă mediocritate culturală", scoaterea în prim-plan a scriitorilor care nu înregistrează performanţe poetice decât într-o măsură foarte mică sau chiar deloc, în timp ce poeţii cu adevărat valoroşi sunt lăsaţi în umbră. Discursul critic al lui Andrei Ţurcanu nu suferă mutaţii semnificative nici 30 de ani mai târziu, când apare cartea de dialoguri cu Nina Corcinschi – „Cartea din mâna lui Hamlet", în care, printre alte subiecte abordate, se regăseşte şi cel despre şaptezecişti. Criticul îi prezintă întotdeauna în opoziţie cu şaizeciştii, care au operat o schimbare substanţială în literatura autohtonă, deoarece literatura creată de către aceştia ascundea „nişte interogaţii fundamentale, care vizau etica, estetica şi chiar ontologia universului labirintic" [3, p. 16]. Spre deosebire de şaizecişti, în opinia lui Andrei Ţurcanu, şaptezeciştii, cu voie de la Partid, şi-au temperat elanul creator şi s-au cantonat într-o zonă a „căldicelului", poezia lor fiind lipsită de „substanţa interogativă" a generaţiei precedente, celebrul exemplu invocat în repetate rânduri fiind al „zborului printre cuţite" care a fost înlocuit cu

BDD-A28171 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:16 UTC)

„zborul printre cuvinte” al lui Nicolae Dabija, în fond, un zbor fals. Viziunea estetică asupra lumii este definită de criticul citat mai sus ca fiind esenţialmente rurală („ca la coada vacii” [p. 27]), iar aşa-zişii „eroi” sunt caracterizaţi ca fiind „abulici” şi „moldoveni sovietici tipici”, „primitivi exotici”, opinie pe care nu o împărtăşim în totalitate, dat fiind faptul că există poezii semnate de Vasile Romanciuc care se sustrag din start acestei caracterizări – „Atenţiune!”, „Revers”, „Neruda”, „Ritsos”, „În ţara lui Neruda demult n-a mai fost ziuă” etc., poezii în care revolta clocotitoare răbufneşte, iar viziunea asupra lumii nu este dominată de sărbătoare ci, dimpotrivă, de o durere percutantă.

Păreri apropiate de cele ale lui Andrei Ţurcanu despre literatura anilor ‘80 ai secolului trecut a exprimat şi Gheorghe Mazilu, într-un articol publicat în 1989. Dincolo de stratul gros de propagandă ideologică care, după părerea noastră, nu-şi are locul într-un volum de critică literară, câteva lucruri ce merită a fi reţinute s-au spus totuşi, dar, aşa cum am afirmat mai sus, nu sunt valabile pentru toţi scriitorii acelei perioade. Gheorghe Mazilu face referire la numărul mic de „opere de referinţă” apărute în perioada respectivă, la „sentimente şi dispoziţii obosite şi pline de plictiseală” [4, p. 170]. Criticul menţionează şi o criză de „noutate intelectuală”, de „originalitate conflictuală”, iar pe lângă toate acestea – „nivelul profesionist şcolăresc al multor proze şi poezii” şi „abundenţa de prolixitate şi frumuseţi gratuite” [ibidem, pp. 170-171].

Mihai Cimpoi a observat că, odată cu apariţia volumelor de poezie ale lui Nicolae Dabija, Arcadie Suceveanu, Leonida Lari, Vasile Romanciuc, Leo Butnaru, Iulian Filip, Valeria Grosu, Ion Hadârcă, Marcela Benea, Nina Josu, Ludmila Sobieţchi ş.a., apare şi o generaţie distinctă, care „anulează tirania realului” dintr-un regim comunist şi contribuie la „reabilitarea esteticului”. Mihai Cimpoi trasează corespondenţe între poezia scrisă în Ţară şi cea scrisă în Basarabia, ajungând la concluzia că „ochiul al treilea” al poeţilor din stânga Prutului „se sincronizează evident cu ochiul cu dinţi al lui Nichita Stănescu sau cu ochiul de greier al Anei Blandiana” [5, p. 223]. Totodată, poezia primilor este marcată de un dramatism pregnant, pe când a celor din urmă – de necesitatea imperioasă de a plasa poezia basarabeană sub însemnul esteticului. Renumitul eminescolog menţionează simţul acut al imaginarului neoromantic, zelul tineresc, gratuitatea, jocul graţios de viziuni (printre care şi cea expresionistă) ca fiind caracteristici de bază ale poeziei şaptezeciste.

Nicolae Dabija consideră că generaţia din care face parte este una norocoasă, graţie faptului că a fost una numeroasă, iar scriitorii se completau reciproc, dar, mai ales, se susţineau, astfel încât cerberii partidului nu i-au putut înfrânge. Nicolae Dabija se referă la circulaţia temelor în interiorul generaţiei, dar şi la sincronizarea lor cu procesul literar din Ţară, părere faţă de care avem anumite rezerve, din cauza că sincronizarea adevărată, conform părerii mai multor critici, au realizat-o optzeciştii. Scriitorul povesteşte despre modul în care „evadau” din realitate şi o modelau cu ajutorul imaginaţiei, protestele lor fiind „refugiul în estetic”. Nu uită să menţioneze nici polemica cu generaţiile precedente, o polemică eficientă în viziunea lui Nicolae Dabija – fără înjurături (făcând aluzie la poeţii din generaţiile ce i-au urmat, credem noi), ci doar prin textele care au fost scrise.

BDD-A28171 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:16 UTC)

Coordonatele constante în poezia generaţiei „ochiului al treilea” sunt, în viziunea lui Nicolae Leahu: elogiul stărilor sublime ale sufletului, bucuria regăsirii ingenuităţii realului, proteica deschidere spre mister. La fel ca şi Mihai Cimpoi, Nicolae Leahu vorbeşte despre reabilitarea esteticului, dar observă şi faptul că, în mai puţin de zece ani, „candoarea euforică” a tinerilor poeţi se epuizează („ochiul al treilea”, menit fiind să vadă dincolo de lucruri, se „opacizează/fisurează”) fiind înlocuită, în cazul Leonidei Lari şi a lui Nicolae Dabija, cu precădere, de poezia dedicată mişcării de eliberare naţională. Cât despre poetele Marcela Benea, Nina Josu, Ludmila Sobieţchi, putem vorbi de o evoluţie nesemnificativă a creaţiei lor. Nicolae Leahu se abţine să semnaleze aşa-zisa sincronizare a şaptezeciştilor cu poezia scrisă în stânga Prutului, aşa cum o face Mihai Cimpoi, spre exemplu.

Alexandru Burlacu, în „Poeţii şi trandafirul”, face o prezentare a generaţiei „ochiului al treilea”, despre care scrie că a venit în literatură într-un moment în care cenzura se înăsprise şi a mers pe urmele generaţiei şaizeciste (fapt pentru care poeţii au fost acuzaţi de unii critici de anacronism, kitsch ideatic sau teama de a experimenta pe tărâmul literar). În opinia criticului, această generaţie relecturează scrierile eminesciene prin intermediul scriitorilor interbelici şi „elogiază, la începuturile lor, «omul arcadic» văzut într-un spaţiu bucolic utopizat, descoperind treptat condiţia tragică a fiinţei” [6, p. 11]. Poeţii generaţiei şaptezeciste, consideră Alexandru Burlacu, nu au creat o literatură disidentă, dar poezia lor nu rezona totuşi cu ideologia oficială. În timp ce se cerea elogierea partidului şi a patriei sovietice, scriitorii noştri cântau plaiul natal, graiul, mama, izvorul ş.a. Aliona Grati, analizând volumul lui Alexandru Burlacu, spune că şaptezeciştii „au sfidat Puterea cum au ştiut ei mai bine, printr-un discurs în dizarmonie cu cel oficial. (...) Poeţii îşi infuzează periculos versurile cu dispoziţii decadente, reflexive, aplecate spre pitoresc, în dizarmonie cu festivismul oficios. Orice îndoială şi umbră de tristeţe lucrează împotriva politicii de stat.”[7]. Criticul nu uită nici de intelectualizarea poeziei care este, de asemenea, o replică poeziei proletcultiste, preocupată, în general, de cultul personalităţii conducătorilor de Partid, de colectivizare, planuri cincinale, lupta cu burghezia etc.

Anul 2017 este marcat de apariţia unei antologii de poezie şaptezecistă. Selecţia este semnată de Lucia Ţurcanu. În prefaţa acestei cărţi, autoarea constată că respectivii autori nu s-au prea bucurat de atenţia criticilor, doar cu mici excepţii (opiniile acestor critici le-am expus mai sus), dar şi în astfel de condiţii au oferit publicului câteva cărţi bune, în care fac o introspecţie a eului, ceea ce era complet opus ideologiei oficiale. Tonalitatea poeziei şaptezeciste este, de cele mai multe ori, elegiacă şi, mai rar, imnică. În încercările lor de a face resurecţia poeticului, dar şi pentru a fugi de cenzură, poeţii şaptezecişti recurg la metafore, însă, observă Lucia Ţurcanu, acţiunile lor nu întotdeauna se soldează cu succes, dat fiind faptul că exprimarea lor este una rafinată, pe când sensul are de suferit. Despre şaptezeciştii antrenaţi în acţiunile de protest din anii 1989 – 1991, criticul afirmă că „nu au mai reuşit să revină la lirismul pur” pe care l-au exploatat din plin în cărţile de debut, iată de ce poezia cu adevărat bună trebuie căutată anume în cărţile de până la declanşarea mişcării de eliberare naţională,

BDD-A28171 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:16 UTC)

când aceştia şi-au îmbrăcat masca martirului, a poetului mesianic, iar poezia lor a căpătat puternice accente declamative. În antologia Luciei Ţurcanu se regăsesc poeziile câtorva dintre şaptezecişti, primul dintre ei fiind Vasile Romanciuc (presupunem că nu este întâmplătoare această aranjare şi aici ne referim la criteriul valoric). Autoarea antologiei spune că şaptezeciştii, cu siguranţă, ar fi mult mai numeroşi, însă din punctul ei de vedere, i-a antologat doar pe cei „ale căror cărţi/poeme au, cu adevărat, relevanţă estetică şi, totodată, au contribuit la reabilitarea/renovarea poeticului" [8, p. 12] în spaţiul basarabean.

După cum am putut desprinde din cele expuse mai sus, creaţia poeţilor care au debutat în anii '70 ai secolului trecut nu a cunoscut prea multe demersuri critice de ansamblu, însă cele existente, cele mai multe dintre ele, erau favorabile poeţilor. Chiar dacă poezia scrisă de aceştia nu a avut forţa celei şaizeciste, ea a marcat apariţia a ceea ce numim resuscitarea esteticului şi au schimbat spre bine tabloul poeziei române din Basarabia.

Referinţe bibliografice

1. E. Botezatu. *Marginalii la poezia unui an.* În: Nistru, nr. 3, 1985
2. I. Ciocanu. *Poezia tânără: imperativul înnoirii continui*. În: Nistru, nr. 7, 1977
3. A. Ţurcanu. *Cartea din mâna lui Hamlet.* Chişinău: Cartier, 2017
4. Gh. Mazilu. *Reabilitarea calităţii artistice.* Chişinău: Literatura artistică, 1989
5. M. Cimpoi. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia.* Chişinău: Editura Arc, 1997
6. A. Burlacu. *Poeţii şi trandafirul.* Chişinău: Elan Poligraf, 2015
7.http://alionagrati.net/saptezecistii-nu-au-fost-niste-poeti-subversivi-subversiva-ramane-orientarea-lor/, vizitat 13.03.2018
8. L. Ţurcanu. *Caligrafii. O antologie a poeziei şaptezeciste din Basarabia.* Chişinău: Cartier, 2017

BDD-A28171 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:16 UTC)